DREPTUL LA OCROTIREA SĂNĂTĂȚII ÎNTR-UN MEDIU SĂNĂTOS

Vlad VLAICU,
doctor în drept, conferențiar universitar

Dreptul la ocrotirea sănătății, sau cum mai este numit dreptul la sănătate[1], este un drept fundamental ce a fost enunțat şi a căpătat o recunoaştere internațională îndeosebi după al doilea război mondial, statele lumii fiind interesate să aibă o populație sănătoasă. Pentru prima dată, acest drept a fost recunoscut în Constituția Organizației Mondiale a Sănătății, al cărei Preambul proclamă: o stare perfectă de sănătate pe care poate să o atingă un om constituie un drept fundamental al oricărei ființe umane, indiferent de rasă, religie, opinii politice, situație economică sau socială.[2]

Ulterior, acesta a fost înscris în cele mai importante acte internaționale din domeniu, şi anume: în *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, care în art.25 prevede dreptul fiecărei persoane la un nivel de viață corespunzător asigurării sănătății sale[3]; în *Pactul Internațional cu privire la Drepturile Economice, Sociale şi Culturale*, care în art.12 fixează dreptul persoanei „de a se bucura de cea mai bună sănătate fizică şi mintală pe care o poate atinge".[4] Ca acte internaționale de specialitate în domeniu sunt: *Convenția unică asupra stupefiantelor*, adoptată la New York la 30 martie 1961, prin care părțile îşi exprimă îngrijorarea față de sănătatea fizică şi morală a indivizilor şi recunosc că toxicologia este un flagel pentru un individ şi un pericol economic şi social pentru umanitate[5]; *Convenția asupra substanțelor psihotrope*, adoptată la Viena la 21 februarie 1971 în scopul protecției sănătății fizice şi morale a umanității, interzicând abuzul de aceste substanțe, precum şi comerțul ilicit cu ele[6]; *Convenția ONU contra traficului ilicit de stupefiante şi substanțe psihotrope*, adoptată la Viena la 20 decembrie 1988, prin care părțile, îngrijorate de creşterea cererii şi ofertei de substanțe psihotrope şi în scopul protecției sănătății şi bunăstării persoanelor, a stării economico-sociale a societății, condamnă aceste fapte.[7]

În scopul garantării dreptului la ocrotirea sănătății, *Pactul Internațional cu privire la Drepturile Economice, Sociale şi Culturale*, în art.12 stabileşte şi unele condiții, ca: scăderea mortalității nou-născuților şi a mortalității infantile, dezvoltarea sănătoasă a copilului, drept care se află în concordanță cu drepturile generațiilor viitoare de a se naşte fără deficiențe fizice, mintale, determinate de actuala criză ecologică; îmbunătățirea tuturor aspectelor igienei mediului şi a igienei industriale.[8] Acest grup de măsuri, susține *Gheorghe Iancu*, subliniază necesitatea interpretării conținutului acestui drept în domeniul protecției mediului, întrucât dreptul la ocrotirea sănătății nu poate fi exercitat fără luarea măsurilor de igienă a mediului şi ale igienei industriale.[9]

Constituția Republicii Moldova, ca act normativ suprem al statului, consfințeşte acest drept şi stabileşte în art.36 minimul asigurărilor medicale oferite de stat ca fiind gratuite.[10] *Legea privind ocrotirea sănătății*, de asemenea, garantează asistența medicală calitativă tuturor indivizilor, indiferent de venituri etc. Se are în vedere asistența minimă gratuită, adică măsuri profilactice etc. în limitele programelor naționale; asistența medicală la etapa prespitalicească, în caz de urgențe medico-chirurgicale majore ce pun în pericol viața persoanei; asistența primară acordată de medicul de familie şi asistența medicală prevăzută în programul unic al asigurărilor obligatorii de asistență medicală.[11]

Alături de acest act normativ, cu detalii asupra sistemului de ocrotire a sănătății vine *Legea cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală,* în art.4 al căreia se garantează asistența medicală obligatorie de stat. Asigurarea obligatorie a persoanelor angajate se efectuează din mijloacele patronilor şi ale salariaților, bugetul de stat suportând cheltuielile de asistență medicală doar a persoanelor neangajate: copiilor de vârstă preşcolară; elevilor din învățământul primar, gimnazial, liceal, mediu de cultură generală, secundar profesional, mediu de specialitate, studenților, masteranzilor, doctoranzilor, rezidenților cu frecvență la zi; copiilor neîncadrați la studii până la atingerea majoratului; gravidelor, invalizilor, pensionarilor şi şomerilor legal înregistrați.[12]

Sănătatea, susțin autorii români *Ion Cloşcă* şi *Ion Suceavă*, presupune o stare de bună dispoziție fizică, mintală şi socială şi este determinată de două aspecte[13]: aspectul individual şi cel colectiv, stare care, după părerea noastră, nu poate fi normală într-un mediu poluat.

Aspectul individual este caracterizat de *Ion Creangă* şi *Corneliu Gurin*, autori ce susțin că acest aspect postulează absența bolii sau a infirmității, un nivel de trai decent, protecția persoanelor aflate în detenție sau închisoare împotriva torturii sau a altor pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante.[14] Asupra aspectului individual al fiecărei persoane, conform opiniei noastre, pot influența negativ problemele mediului, ca: poluarea

apelor, aerului, a solului şi a subsolului. Un loc aparte aici îl ocupă poluarea fonică care, în proporţii ridicate, are un impact devastator asupra bunei dispoziţii a persoanelor.

Aspectul colectiv, cercetat de aceiaşi autori, presupune că dreptul la sănătate este relativ nou şi vizează grija faţă de mediul natural; lupta împotriva drogurilor, combaterea SIDA, lupta împotriva abuzurilor sociale etc. Sub aspect colectiv, starea de sănătate a indivizilor este o condiţie fundamentală a păcii şi securităţii în lume.[15] Chiar Constituţia OMS susţine că sănătatea depinde de cooperarea cea mai strânsă a indivizilor şi statelor.[16]

După părerea *prof. Ioan Muraru,* acest drept ţine de condiţia umană la nivelul cerinţelor actuale de viaţă, asigurând prin conţinutul său cetăţeanului păstrarea şi dezvoltarea calităţilor sale fizice sau mintale, „care să-i permită o reală şi eficientă participare la întreaga viaţă politică, economică, socială şi culturală”.[17] Conţinutul acestui drept fundamental este destul de larg, pentru ca prin interpretare să fie examinat în contextul protecţiei mediului şi astfel să fie dezvăluit în mod corect. Nimeni nu contestă faptul că bunăstarea fizică, sănătatea mintală şi, în sfârşit, calitatea vieţii umane depind, într-un mod foarte strâns, de aerul pe care îl respirăm, de apa potabilă şi de produsele alimentare pe care le folosim. Printre măsurile pentru asigurarea igienei şi sănătăţii publice este necesar a fi cuprinse şi cele de protecţie a mediului natural, care contribuie la realizarea acestui prim deziderat. Importanţa unei asemenea interpretări este dată de faptul că sănătatea publică, asigurată şi prin măsuri de protecţie a mediului, constituie un motiv constituţional serios pentru restrângerea exercitării unor drepturi şi libertăţi fundamentale. Lipsa protecţiei mediului atrage un grad de scădere a sănătăţii publice şi chiar a celei individuale; iar o limitare a dreptului la ocrotirea sănătăţii poate atrage restrângerea exercitării altor drepturi sau libertăţi fundamentale.

Ocrotirea efectivă a sănătăţii într-un mediu poluat e de neconceput, de aceea necesită a fi depuse eforturi majore pentru ca mediul de existenţă să fie pur. Doar de el depinde în exclusivitate sănătatea fizică şi psihică a individului. Chiar şi refacerea stării sănătăţii acestuia depinde de mediu, acest lucru efectuându-se în zone ecologic pure: în zone cu aer curat, cu apa pură, unde nivelul poluărilor este limitat etc. Doar în astfel de locuri organismul uman se poate recrea, întrema şi reveni după stresurile cotidiene. De obicei, în astfel de locuri, adică în păduri, în zone cu un climat deosebit etc. se construiesc casele de agrement, sanatoriile şi alte obiective destinate agrementului, refacerii sănătăţii etc. De asemenea, în locuri deosebite se amplasează şi taberele de odihnă ale copiilor, majoritate fiind situate în păduri, în aer curat, ca copiii să aibă unde se juca, să respire un aer curat şi, respectiv, să se recreeze.

Finalizând, putem menţiona că calitatea mediului influenţează pozitiv sau negativ starea de sănătate a omului. Lipsa protecţiei mediului, lipsa ocrotirii sănătăţii, plasarea în prim-plan a intereselor economice, nu însă a celor ecologice, poate crea grave probleme atât individului, cât şi întregii societăţi.

Note:

[1] *A se vedea:* I.Creangă, C.Gurin. *Drepturile şi libertăţile fundamentale*. *Sistemul de garanţii.* – Chişinău: F.E.P. Tipografia Centrală, 2005, p.197.

[2] *Constituţia Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii,* 17 mai 1976, adoptată la cea de-a 39-a sesiune a Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii, originalul pe portalul oficial al O.M.S. - www.who.int.

[3] *Declaraţia Universală a Drepturilor Omului,* New-York, 10 decembrie 1948, ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr.217-XII din 28.07.1990 // Tratate Internaţionale. Ediţie Oficială. Vol.I. – Chişinău, 1998, p.16.

[4] *Pactul Internaţional cu privire la Drepturile Economice, Sociale şi Culturale,* New-York, 16 decembrie 1966, ratificat de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr.217-XII din 28.07.1990 // Tratate Internaţionale. Ediţie Oficială. Vol.I. – Chişinău, 1998, p.23.

[5] *Convenţia unică asupra stupefiantelor*, New York, 30 martie 1961, ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Guvernului nr.252-XIII din 02.11.1994, originalul pe portalul oficial al ONU – http://www.un.org/russian/documen/convents/single1961.pdf

[6] *Convenţia asupra substanţelor psihotrope*, Viena, 21 februarie 1971, ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Guvernului nr.252-XIII din 02.11.1994, originalul pe portalul oficial al ONU – http://www.un.org/russian/documen/convents/substances1971.pdf

[7] *Convenţia ONU contra traficului ilicit de stupefiante şi substanţe psihotrope*, Viena, 20 decembrie 1988, ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Guvernului nr.252-XIII din 02.11.1994, originalul pe portalul oficial al ONU – http://www.un.org/russian/documen/convents/drugs.htm

[8] *Pactul Internaţional cu privire la Drepturile Economice, Sociale şi Culturale*, p.23.

[9] *A se vedea:* Gh.Iancu. *Drepturile fundamentale şi protecţia mediului.* – Bucureşti: Regia Autonomă Monitorul Oficial, 1998, p.143.

[10] *Constituţia Republicii Moldova* adoptată la 29.07.1994, în vigoare din 27 august 1994 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.1.

[11] *Legea Republicii Moldova cu privire la ocrotirea sănătăţii reproductive şi planificarea familială,* nr.185-XV din 24.05.2001 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.90-91/697.

[12] *Legea Republicii Moldova privind asigurarea obligatorie de asistenţă medicală,* nr.1585-XIII din 27.02.1998 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.38-39/280.

[13] *A se vedea:* I.Cloşcă, I.Suceavă. *Tratat de drepturile omului*. – Lugoj: Europa Nova, 1995, p.292.

[14] *A se vedea:* I.Creangă, C.Gurin. *Op. cit.,* p.198.

[15] *Ibidem,* p.199.

[16] *Constituţia Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii,* Preambul.

[17] I.Muraru. *Drept constituţional şi instituţii politice.* – Bucureşti: Actami, 1995, p.269.